

HandläggareHillevi Virgin
Telefon: 08-508 281 91**Till**Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2023-05-23, p. 11

Svar på skrivelse - orsaksanalys kring stadsövergripande vattenstatus

Svar på skrivelse från Sverigedemokraterna

Förvaltningens förslag till beslut

Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

De största miljöproblemen idag i stadens vatten är övergödning, förekomst av miljögifter och påverkan på de fysiska livsmiljöerna. Dessa problem gör att vi inte når god ekologisk och god kemisk status.

Ekologisk status och kemisk status hänger till viss del ihop, men att god kemisk status inte uppnås behöver inte medföra dålig ekologisk status i ett vatten. I klassningen av ekologisk status ingår bedömning av hur ekosystemet mår (fisk, bottendjur, vattenväxter, näringsämnen m.m.) medan klassningen av kemisk status görs utifrån förekomst och halter av ett antal prioriterade ämnen som anses särskilt farliga för miljön och hälsan. Ett vatten kan ha god ekologisk status och samtidigt ej uppnå god kemisk status, eller det omvända.

Den största påverkan som helhet på vattenstatusen är tillförsel av näringsämnen och miljögifter via dagvattnet. Stora ytor i staden är hårdgjorda för att ge plats åt bostäder, handel, industriområden, vägar och parkeringar, vilket gör att dagvattnet inte naturligt kan infiltreras utan måste avledas, ofta direkt ut i stadens sjöar och vattendrag. Vad som orsakar höga föroreningshalter i en enskild vattenförekomst går inte alltid att identifiera men det går att säga generellt varifrån många av föroreningarna kommer.

I Stockholms stad finns totalt 21 vattenförekomster och av dessa är det enbart tre som uppnår hög eller god ekologisk status. Resten har antingen måttlig, otillfredsställande eller dålig status. Inga vattenförekomster i staden uppnår god kemisk status enligt bedömningen gjord i de lokala åtgärdsprogrammen.

För att förbättra vattenkvaliteten och nå miljökvalitetsnormerna tar staden fram lokala åtgärdsprogram för varje vattenförekomst. Totalt har 15 vattenförekomster beslutade åtgärdsprogram och flera är under framtagande.

Miljöförvaltningen bedriver regelbunden miljöövervakning av både den ekologiska och den kemiska statusen. Övervakningen gör det även möjligt att följa upp effekterna av genomförda åtgärder.

Det krävs omfattande åtgärder för att stadens vatten ska bli friskare. För staden som verksamhetsutövare innebär det att aktivt arbeta med åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten. För staden som tillsynsmyndighet innebär det att tillse att de verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte följs vidtar åtgärder.

Bakgrund

Sverigedemokraterna (SD) har i en skrivelse den 21 mars 2023 föreslagit att miljöförvaltningen genom en stadsövergripande grundorsaksanalys redovisar vad som orsakar dålig kemisk och ekologisk status i stadens vattenförekomster. De önskar även en redovisning av hur den ekologiska och den kemiska statusen hänger ihop, främst hur dålig kemisk status hänger ihop med dålig ekologisk status.

Förvaltningens svar

Varför når vi inte god status och hur hänger den ekologiska och den kemiska statusen ihop?

De största miljöproblemen idag i stadens vatten är övergödning, förekomst av miljögifter och påverkan på de fysiska livsmiljöerna. Dessa problem gör att vi inte når god ekologisk och god kemisk status.

Ekologisk status och kemisk status hänger till viss del ihop men att god kemisk status inte uppnås behöver inte medföra dålig ekologisk status i ett vatten. Systemet är komplext. I klassningen av ekologisk status ingår att titta på hur friska vattnen är genom att bedöma status på ekosystemet (fisk, bottendjur, vattenväxter, näringsämnen mm) och vad som påverkar det. Påverkan på stadens vatten är oftast en kombination av förändrade livsmiljöer, övergödning och miljögifter.

I klassningen av kemisk status ingår ett antal prioriterade ämnen som anses särskilt miljöstörande och som i förlängningen även kan påverka människors hälsa. Om gränsvärdet för minst ett prioriterat ämne överskrids klassas statusen som ej god.

Detta innebär att ett vatten kan ha god kemisk status och dålig ekologisk status samtidigt. I vattnet överskrids då inte gränsvärdena för något av de prioriterade ämnena, men ekosystemet kan vara påverkat av t.ex. övergödning och/eller förändrade livsmiljöer. Även det omvända kan förekomma, att ett vatten har god ekologisk status men ej god kemisk status.

Den största påverkan som helhet på vattenstatusen är tillförsel av näringsämnen och miljögifter via dagvattnet. Stora ytor i staden är hårdgjorda för att ge plats åt bostäder, handel, industriområden, vägar och parkeringar. Den naturliga filtrering och fördröjning som sker när regnet infiltrerar i marken uteblir och istället transporteras näringsämnen och miljögifter med dagvattnet direkt ut i sjöar och vattendrag. För att minska föroreningsnivån behöver dagvattnet fördröjas och renas, både vid källan genom lokalt omhändertagande av dagvatten och i exempelvis dagvattendammar, innan dagvattnet når recipienten. Ett stort antal åtgärder föreslås i de lokala åtgärdsprogrammen för att fördröja och rena dagvattnet.

Vad som orsakar höga föroreningshalter i en enskild vattenförekomst går inte alltid att identifiera men det går att säga generellt varifrån många av föroreningarna kommer. Källor till miljögifter är bland annat diffus urban befolkningsrelaterad belastning, utsläpp från pågående och nedlagda verksamheter, påverkan från spår-, väg- och flygtrafik samt byggnadsmaterial och fasta installationer. Föroreningarna kan spridas diffust via dagvattnet eller direkt från punktkällor. Viss tillförsel av föroreningar sker även från långväga transport via nederbörden.

De fysiska livsmiljöerna har succesivt byggts bort i och med framväxandet av staden, vilket påverkar den ekologiska statusen. Kajer, verksamheter och bebyggelse vid vatten minskar livsutrymmet för det biologiska livet, i synnerhet i de centrala delarna av staden. Vattenförekomster som ligger i ytterförort har längre sträckor naturliga stränder och även grunda vikar där exempelvis fisk kan reproducera sig. Genom åtgärder som artificiella rev och kajbalkonger med växtlighet under vattnet förbättras de fysiska livsmiljöerna.

Statusen i stadens vattenförekomster

I Stockholms stad finns totalt 21 vattenförekomster och av dessa är det enbart tre (3) som uppnår hög eller god ekologisk status. Sex (6) vattenförekomster bedöms ha måttlig ekologisk status, sju (7) otillfredsställande och fem (5) dålig ekologisk status. Gemensamt för de vattenförekomster som inte når godkänd ekologisk status är problem med övergödning. Ofta är fosforhalterna för höga vilket påverkar det biologiska livet negativt, bland annat hur fisksamhället

ser ut, algblomningar, och vilka djur som klarar att leva i bottensedimenten och i strandzonen.

Inga vattenförekomster i staden uppnår god kemisk status. De ämnen som ofta förekommer i höga halter i stadens vatten är bromerade flamskyddsmedel, PFOS och TBT, ämnen som är långlivade i miljön vilket gör det svårt att uppnå god kemisk status. Statusklassningen visar på en försämrade kemisk status sedan 2017. Det är dock inte den faktiska statusen som har försämrats utan kunskapen har höjts genom utökad miljögiftsövervakning i fler vattenförekomster och analys av fler ämnen.

Lokala åtgärdsprogram för vatten

För att förbättra vattenkvaliteten och nå miljö kvalitetsnormerna tar staden fram lokala åtgärdsprogram för varje vattenförekomst. Totalt har 15 vattenförekomster beslutade åtgärdsprogram och flera är under framtagande. I åtgärdsprogrammen har vattenmyndighetens statusklassning utvärderats med hjälp av kompletterande kommunal miljöövervakningsdata och en bedömning görs av varje kvalitetsfaktor. Det görs även en analys av vilka påverkansfaktorer som finns och vad som orsakar att god status inte nås samt en bedömning av vilket förbättringsbehov som finns för att nå god status. Vidare ges förslag på ett stort antal åtgärder som behöver genomföras för att vattenstatusen ska förbättras och miljö kvalitetsnormerna ska uppnås. Det är både plats specifika åtgärder, exempelvis anläggande av dagvattendammar, och allmänna åtgärder, exempelvis riktad tillsyn samt förbättrad drift och skötsel.

Åtgärder ger effekt

Positivt är att flera åtgärder som har genomförts de senaste åren har gett effekt på det biologiska livet. I Magelungen genomfördes en så kallad fosforfällning där man med hjälp av en aluminiumlösning binder den fosfor som finns lagrad i sedimenten så att den förhindras från att frigöras till den fria vattenmassan. Fosforhalterna i bottenvattnet har sjunkit radikalt i sjön och siktdjupet har ökat. Förra året gjordes ett provfiske som visade på förbättrad status där statusen höjts från måttlig till god status gällande fisk.

Viktiga åtgärder som miljöförvaltningen genomför för att minska mängden miljögifter är bland annat riktad tillsyn på båtklubbar för minskad spridning av miljögifter från fritidsbåtsverksamhet, från till exempel biocidfärger. Riktad tillsyn och särskild kravställning på egenkontroll av PFAS på bland annat återvinningsanläggningar och verksamheter som hanterar skrot är också av stor betydelse. Samtidigt pågår källspårning av PFAS i flera områden i staden för

att lokalisera källor till spridning av PFAS till stadens vattenförekomster.

Miljöövervakning

Miljöförvaltningen bedriver miljöövervakning med syfte att följa upp den ekologiska och kemiska statusen för våra vattenförekomster i förhållande till miljökvalitetsnormer, att ge stöd för att kunna identifiera källor till föroreningar, att fungera som underlag för prioritering och planering av åtgärder samt att följa upp effekterna av genomförda åtgärder. Genom screeningaktiviteter fås även kunskap om nya ämnen som kan behöva övervakas.

Ett omfattande arbete

Det krävs omfattande åtgärder för att stadens vatten ska bli friskare. För staden som tillsynsmyndighet innebär det att tillse att de verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte följs vidtar åtgärder. För staden som verksamhetsutövare innebär det att aktivt arbeta med åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten och att se det som en del av den ordinarie verksamheten. Det samlade arbetet är en förutsättning för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten och för att staden ska kunna utvecklas hållbart.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Maria Svanholm
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilaga

Sverigedemokraternas skrivelse ”Orsaksanalys kring stadsövergripande vattenstatus”, 2023-03-21.